

Η Τεχνητή Νοημοσύνη στη Δικαιοσύνη

Νιόβη Αρσενίου,

Πρόεδρος Πρωτοδικών Δ.Δ.

1. Εισαγωγή

Το πλέον επίκαιρο θέμα της εποχής είναι η χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης στη ζωή μας. Την τελευταία δεκαετία, περίπου, έχει ήδη ξεκινήσει η ενασχόληση με την εισαγωγή της τεχνητής νοημοσύνης στους τομείς της εργασίας, της υγείας, της εκπαίδευσης, των μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας και φυσικά στον τομέα της δικαιοσύνης. Συνέπεια αυτού είναι η διενέργεια έρευνας από διεπιστημονικούς φορείς, τα συμπεράσματα των οποίων ανάγονται στις δυνατότητες, αλλά κυρίως στους κινδύνους που η ΤΝ εγκυμονεί για την απονομή της δικαιοσύνης.

Πέραν, όμως, των θεωρητικών ζητημάτων ηθικής και δεοντολογίας που απασχολούν τις επιστήμες της νομικής, της δημόσιας διοίκησης και της πολιτικής, εν προκειμένω, τίθενται πρακτικά ερωτήματα που ενδιαφέρουν τους εφαρμοστές του δικαίου. Ποιο είναι το τρέχον νομικό-πολιτικό πλαίσιο για την ψηφιοποίηση της ζωής μας και, εν προκειμένω, της δικαστηριακής ζωής μας στην Ελλάδα, ως κράτος- μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ); Ποια είναι τα εν ισχύ νομικά κείμενα - δεσμευτικού και ήπιου δικαίου-, που ορίζουν τι μέλλει γενέσθαι στην προσωπική και επαγγελματική μας ζωή; Θα βελτιωθεί; Θα ριψοκινδυνεύσουν οι ελευθερίες και τα δικαιώματά μας (ατομικά και πολιτικά); Θα έχουμε κάποιο όφελος όσον αφορά στη διαχείριση του χρόνου της ζωής μας; Τι γίνεται όσον αφορά στην αξιοπιστία των νέων τεχνολογιών; Θα γίνουμε πιο ελεύθεροι, αφού θα μας βοηθούν ή υποκαθιστούν σε ορισμένες εργασίες; Θα γίνουμε πιο έξυπνοι ή πιο χειραγωγήσιμοι δείχνοντάς τους τυφλή εμπιστοσύνη; Θα αναπτύξουμε νέες δεξιότητες στη νέα εποχή ή θα εξαλειφθεί πλήρως η κριτική μας σκέψη; Μήπως υπερισχύουν τα ρίσκα, που έχουν εκφρασθεί για τις νέες τεχνολογίες και δεν είναι απλά κινδυνολογίες ή θεωρίες συνωμοσίας και τελικά γίνουμε πιο ανελεύθεροι από ποτέ; Ή μήπως γίνουμε δέσμιοι των γνώσεων/ κρίσεων των μηχανημάτων, τα οποία, όπως πολλάκις μας έχουν πει – αλλά δυσκολευόμαστε να το αντιληφθούμε εις βάθος – δεν γνωρίζουν τίποτα στην πραγματικότητα, απλά κάνουν διάφορους συσχετισμούς, κατηγοριοποιήσεις, ταυτοποιήσεις και στην ουσία εξάγουν στατιστικά συμπεράσματα· τα οποία, άλλοτε είναι σωστά και άλλοτε λανθασμένα, είτε από αστοχία είτε επιτηδευμένα. Από ποιον; Από τις μεγάλες εταιρείες, που σχεδιάζουν – κατασκευάζουν τους αλγόριθμους ή διαχειρίζονται την εφαρμογή και ανάπτυξή τους, άρα από ιδιωτικά συμφέροντα, που μπορεί να είναι διαπλεκόμενα μπορεί και όχι, μπορεί να είναι προκατειλημμένα μπορεί και όχι ή να είναι απλά πολύ φιλόδοξα. Ή μήπως τον χρόνο που καταναλώναμε για την εύρεση της νομικής λύσης, θα τον καταναλώνουμε για να διασταυρώσουμε τις

πληροφορίες που θα λαμβάνουμε από την μηχανή αναζήτησης· για να κάνουμε cross-checking των πηγών;

Ας δούμε, λοιπόν, τι έχουν σκεφθεί για τον μετασχηματισμό της Δικαιοσύνης το Συμβούλιο της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Ελληνική Πολιτεία. Τι μπορούμε να περιμένουμε ως εξελίξεις και σε τι θεωρούν οι επίσημοι φορείς ότι πρέπει να δώσουμε μεγάλη βαρύτητα εμείς οι εφαρμοστές του δικαίου;

Καταρχάς να ξεκαθαρίσουμε ότι η εφαρμογή εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης προϋποθέτει την ψηφιοποίηση της Δικαιοσύνης. Για το λόγο αυτό στα κείμενα των διεθνών οργανισμών χρησιμοποιείται ο όρος «digitalisation», υπό την έννοια του ψηφιακού μετασχηματισμού της κοινωνίας, της οικονομίας, της Δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένης μέσα σε αυτήν της χρήσης εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης.

2. Συμβούλιο της Ευρώπης

2.1 CEPEJ ACTION PLAN 2026-2029

Στο επίπεδο του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθετήθηκε στην 45η συνεδρίαση της Ολομέλειας της CEPEJ στις 4-5 Δεκεμβρίου 2025 το νέο ACTION PLAN της CEPEJ 2026-2029 (VALETTA ACTION PLAN), με τίτλο Ενίσχυση του Κράτους Δικαίου μέσω της βελτίωσης της εμπιστοσύνης στα συστήματα δικαιοσύνης¹. Διαπιστώθηκε ότι υπάρχει πρόβλημα εμπιστοσύνης προς το δικαστικό σύστημα. Έτσι, αποφασίστηκαν στοχευμένες δράσεις, με πρακτικό προσανατολισμό ως εξής:

A. Συλλογή και παροχή επικαιροποιημένων, στοχευμένων και συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με τη λειτουργία των δικαστικών συστημάτων (*Checklist για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη*) με στόχο την ανάδειξη των αδυναμιών και των αναγκών των διαφόρων δικαστικών συστημάτων, τη σύγκριση αυτών και την ανταλλαγή εμπειριών με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της λειτουργίας των ευρωπαϊκών δικαστικών συστημάτων ενισχύοντας και κάνοντας πιο φιλικό στον χρήστη το κύριο εργαλείο για τον σκοπό αυτόν, την βάση δεδομένων CEPEJ-STAT.

B. Υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού και της χρήσης της τεχνητής νοημοσύνης (AI) στη δικαιοσύνη, ευθυγραμμισμένα με τα ανθρώπινα δικαιώματα, το κράτος δικαίου και τις δημοκρατικές αξίες. Δημιουργία Παρατηρητηρίου για την τεχνητή νοημοσύνη (AI) στη δικαιοσύνη. Στόχος της CEPEJ καθίσταται η διττή προσέγγιση του ψηφιακού μετασχηματισμού της δικαιοσύνης, συμπεριλαμβανομένων των εργαλείων τεχνητής νοημοσύνης (AI), παρέχοντας τόσο ηθικό προβληματισμό όσο και πρακτικά εργαλεία για την καθοδήγηση των επαγγελματιών, σε συμφωνία με όσα

¹ Συμβούλιο της Ευρώπης, CEPEJ, *Action Plan 2026–2029 (Valletta Action Plan)*, CEPEJ(2025)12, 9.12.2025, διαθέσιμο σε: <https://rm.coe.int/cepej-2025-12-en-action-plan-2026-2029/488029d875>

ορίζονται στον Χάρτη της CEPEJ και τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την ΤΝ. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, το έργο της CEPEJ θα επικεντρωθεί ιδιαίτερα στην ασφαλή χρήση της αυτοματοποίησης στις δικαστικές διαδικασίες, στον αντίκτυπο του υπολογιστικού δικαίου στις διαδικασίες, στις απαιτήσεις και τις οδούς για την κυριαρχία των δεδομένων στην Ευρώπη, στη διαχείριση των deepfakes και των ηλεκτρονικών αποδεικτικών στοιχείων, καθώς και στην προώθηση εργαλείων ανοικτού κώδικα και της τυποποίησης. Το δε Παρατηρητήριο για την ΤΝ στη δικαιοσύνη θα παρακολουθεί την ανάπτυξη εργαλείων ΤΝ, θα διευκολύνει την ανταλλαγή εμπειριών, αλλά κυρίως θα κάνει εις βάθος αναλύσεις των εργαλείων ΑΙ σε σχέση με τις κανονιστικές και ηθικές απαιτήσεις και θα δίνει κατευθυντήριες οδηγίες που στοχεύουν σε υψηλής ποιότητας δικαστικό σύστημα.

Γ. Ενίσχυση της δέσμευσης των νομικών επαγγελματιών και υποστήριξη αυτών.

Αυτό αναλύεται στην ενίσχυση της ισορροπίας μεταξύ της επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και της ευημερίας των δικαστών και άλλων επαγγελματιών της δικαιοσύνης, στην ανάπτυξη ενός πλαισίου για την καθοδήγησή τους στο ψηφιοποιημένο περιβάλλον, καθώς και στη συμβολή για τη βελτίωση των όρων παροχής της δικαστικής πραγματογνωμοσύνης.

Δ. Άρση των εμποδίων στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους. Δημιουργία Χάρτη για την προώθηση του εξανθρωπισμού της Δικαιοσύνης, της μείωσης του ψηφιακού χάσματος, τη βελτίωση της γνώσης των δικαιωμάτων των πολιτών, καθώς και τη δομημένη και συστηματική επικοινωνία με τους δικηγόρους και με τα μέσα ενημέρωσης.

Ε. Βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δικαιοσύνης, ιδίως μέσω της διαχείρισης πόρων και φόρτου εργασίας. Μετατροπή της Ομάδας Εργασίας για τη διαχείριση του χρόνου στη δικαιοσύνη (CEPEJ-SATURN) σε Ομάδα Εργασίας για την αποτελεσματικότητα των δικαστικών διαδικασιών, μέτρα για τη μείωση των εκκρεμοτήτων υποθέσεων, αξιόπιστα συστήματα αξιολόγησης της πολυπλοκότητας των υποθέσεων και του φόρτου εργασίας (case-weighting mechanism), καθώς και για την αποτελεσματική διαχείριση μικρών αξιώσεων, ενίσχυση των μηχανισμών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, συμπεριλαμβανομένης της διαμεσολάβησης και

ΣΤ. Στοχευμένη και εξειδικευμένη προσέγγιση στη διμερή ή πολυμερή συνεργασία. Προβολή των εργαλείων της CEPEJ μέσω πιο σαφούς, άμεσης και καινοτόμου επικοινωνίας με τους φορείς της δικαιοσύνης των κρατών-μελών, ενδυνάμωση των δικτύων της και ενίσχυση των στοχευμένων (tailor-made) διμερών ή πολυμερών συνεργασιών, μέσω βραχυπρόθεσμων παρεμβάσεων που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες ανάγκες των κρατών.

Αυτές οι εξελίξεις δείχνουν ότι η CEPEJ μετατοπίζεται από την θεωρητική - ηθική στην λειτουργική, καθημερινή διαχείριση της ΤΝ στα δικαστήρια, με έντονη έμφαση στην επίβλεψη από ανθρώπους («under user control» principle).

3. Ευρωπαϊκή Ένωση

Περαιτέρω, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει, επίσης, προχωρήσει σε λήψη πληθώρας αποφάσεων σχετικών με την ψηφιοποίηση της Δικαιοσύνης και τη χρήση ΑΙ. Οι κυριότερες εξ αυτών, που προαναγγέλλουν το τι μέλλει γενέσθαι την επόμενη δεκαετία στον τομέα της δικαιοσύνης είναι οι εξής:

3.1. Ευρωπαϊκή Διακήρυξη σχετικά με τα ψηφιακά δικαιώματα και τις ψηφιακές αρχές για την Ψηφιακή Δεκαετία 2030 (2023/C23/01)

Καταρχάς, στις 23.1.2023 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβησαν επισήμως σε κοινή Ευρωπαϊκή Διακήρυξη σχετικά με τα ψηφιακά δικαιώματα και τις ψηφιακές αρχές για την Ψηφιακή Δεκαετία 2030 (2023/C23/01)². Στόχος της Διακήρυξης είναι να προωθήσουν έναν ευρωπαϊκό τρόπο ψηφιακού μετασχηματισμού που θέτει τους ανθρώπους στο επίκεντρο, με βάση τις ευρωπαϊκές αξίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα της ΕΕ, επιβεβαιώνοντας τα οικονομικά ανθρώπινα δικαιώματα και προς όφελος όλων των ατόμων, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας στο σύνολό της. Ως εκ τούτου διακήρυξαν τα εξής:

- **Ψηφιακό μετασχηματισμό με επίκεντρο τους ανθρώπους.** Οι αξίες της ΕΕ και τα ατομικά δικαιώματα, όπως αναγνωρίζονται από το δίκαιο της ΕΕ, γίνονται σεβαστά τόσο στο διαδίκτυο όσο και εκτός διαδικτύου. Ό,τι είναι παράνομο εκτός διαδικτύου είναι παράνομο και στο διαδίκτυο.
- **Αλληλεγγύη και ένταξη.** Η τεχνολογία θα πρέπει να χρησιμοποιείται για να ενώνει και όχι για να διχάζει τους ανθρώπους, να συμβάλλει σε δίκαιη και συμπεριληπτική κοινωνία και οικονομία στην ΕΕ, συμπεριλαμβάνοντας ιδίως τους ηλικιωμένους, τους κατοίκους αγροτικών περιοχών, τα άτομα με αναπηρία ή τα περιθωριοποιημένα και ευάλωτα άτομα ή τα άτομα που στερούνται τα δικαιώματά τους, προωθώντας την πολιτιστική και γλωσσική πολυμορφία, καθώς και την έμφυλη ισορροπία. Ο στόχος αυτός υποκατηγοριοποιείται σε επιμέρους στόχους αναφορικά με (i) **τη συνδεσιμότητα** (πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή ψηφιακή συνδεσιμότητα υψηλής ταχύτητας για όλους), (ii) **την ψηφιακή εκπαίδευση και κατάρτιση και τις ψηφιακές δεξιότητες** (παροχή απαραίτητων ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν την παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και την κριτική σκέψη, ώστε οι πολίτες της ΕΕ να συμμετέχουν ενεργά στην οικονομία, την κοινωνία και τις δημοκρατικές διαδικασίες, στην εκπαίδευση, καθώς και στις νέες μορφές

² Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο – Συμβούλιο – Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ευρωπαϊκή Διακήρυξη για τα Ψηφιακά Δικαιώματα και Αρχές για την Ψηφιακή Δεκαετία*, ΕΕ C 23/1, 23.1.2023, διαθέσιμη σε: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:JOC_2023_023_R_0001

ψηφιοποιημένης εργασίας, μέσω της αναβάθμισης των δεξιοτήτων και της επανειδίκευσης), (iii) **τις δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας** (δίκαιες, πρόσφορες, υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες εργασίας και κατάλληλη προστασία στο ψηφιακό περιβάλλον, όπως στον πραγματικό χώρο εργασίας, δικαίωμα των εργαζομένων στην αποσύνδεση, εγγυήσεις για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής στο ψηφιακό περιβάλλον, προστασία από παράνομη και αδικαιολόγητη παρακολούθηση, καθώς και ενημέρωση των εργαζομένων ότι αλληλεπιδρούν με συστήματα τεχνητής νοημοσύνης) και (iv) **τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες στο διαδίκτυο** (ευρεία προσβασιμότητα, απρόσκοπτη, ασφαλή και διαλειτουργική πρόσβαση σε ολόκληρη την ΕΕ σε ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, ιδίως των ψηφιακών υπηρεσιών υγείας και περίθαλψης).

- **Ελευθερία επιλογής.** Αλληλεπιδράσεις με αλγορίθμους και συστήματα τεχνητής νοημοσύνης, ήτοι ανθρωποκεντρικά, αξιόπιστα και δεοντολογικά συστήματα ΤΝ, με διαφάνεια στη χρήση αλγορίθμων, ενημέρωση των ανθρώπων κατά τη χρήση τους, ασφαλή και ποιοτικά δεδομένα, χωρίς διακρίσεις, με ανθρώπινη εποπτεία των αποτελεσμάτων, χωρίς να προδικάζονται η υγεία, η εκπαίδευση, η ιδιωτική ζωή των ανθρώπων, με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ένα δίκαιο ψηφιακό περιβάλλον, βασισμένο στον θεμιτό ανταγωνισμό, με διαφάνεια, ανοιχτές τεχνολογίες και σαφώς καθορισμένες ευθύνες των πλατφορμών, ιδίως των μεγάλων παραγόντων και των ρυθμιστών της πρόσβασης.
- **Συμμετοχή στον ψηφιακό δημόσιο χώρο.** Ελευθερία της έκφρασης και της πληροφόρησης, ελευθερία και πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης σε ψηφιακό περιβάλλον, με πρόσβαση καθενός σε πληροφορίες σχετικά με το ποιος κατέχει ή ελέγχει τις υπηρεσίες μέσων ενημέρωσης που χρησιμοποιεί, κατοχύρωση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας στην ΕΕ και προστασία από την παραπληροφόρηση, τη χειραγώγηση, την παρενόχληση, την έμφυλη βία και άλλες μορφές επιβλαβούς περιεχομένου.
- **Ασφάλεια, προστασία και ενδυνάμωση.** Προστατευμένο και ασφαλές ψηφιακό περιβάλλον, ιχνηλασιμότητα των προϊόντων και διασφάλιση ότι στην ψηφιακή ενιαία αγορά προσφέρονται μόνο ασφαλή και σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ προϊόντα, κυβερνοασφάλεια, προστασία της ιδιωτικής ζωής και έλεγχος των ατόμων επί των δεδομένων, απόρρητο των επικοινωνιών και των πληροφοριών κάθε ανθρώπου στις ηλεκτρονικές συσκευές του, διαχείριση ψηφιακής κληρονομιάς, δικαιώματα φορητότητας, προστασία από μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση/ταυτοποίηση/διατήρηση αρχείων εκ μέρους τρίτων, προστασία και ενδυνάμωση των παιδιών και των νέων στο ψηφιακό περιβάλλον και
- **Βιωσιμότητα.** Πληροφορίες σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και την ενεργειακή κατανάλωση των ψηφιακών προϊόντων και υπηρεσιών, ανάπτυξη και χρήση βιώσιμων ψηφιακών τεχνολογιών με ελάχιστο αρνητικό περιβαλλοντικό και κοινωνικό αντίκτυπο, κυκλική οικονομία, κίνητρα για

βιώσιμες καταναλωτικές επιλογές και αειφόρα επιχειρηματικά μοντέλα, βιώσιμη και υπεύθυνη εταιρική συμπεριφορά σε ολόκληρες τις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας ψηφιακών προϊόντων και υπηρεσιών, μεταξύ άλλων με σκοπό την καταπολέμηση της καταναγκαστικής εργασίας, επιτάχυνση πράσινης μετάβασης, πρότυπα και σήματα βιωσιμότητας για ψηφιακά προϊόντα και υπηρεσίες.

3.2. European e- Justice Strategy 2024-2028 (C/2025/437)

Στη συνέχεια, στις 16.1.2025 δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης η “European e- Justice Strategy 2024-2028” (C/2025/437)³, η οποία αποσκοπεί στην καθοδήγηση και ενίσχυση της ψηφιοποίησης των δικαστικών συστημάτων σε ολόκληρη την ΕΕ και θέτει αφενός τις ουσιαστικές και επιχειρησιακές αρχές επί των οποίων εδράζεται η στρατηγική της για το εγγύς μέλλον, έως το έτος 2028, αφετέρου τους στρατηγικούς και τους επιχειρησιακούς στόχους, στους οποίους εντάσσει συγκεκριμένα σχέδια δράσης ορίζοντας και τους εμπλεκόμενους παράγοντες για την υλοποίησή τους (την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη-μέλη, την Προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, το Γραφείο Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης άλλοτε κατά μόνας άλλοτε σε συνδυασμό μεταξύ τους).

Ως ουσιαστικές αρχές θέτει τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αρχών, την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, την ανθρωποκεντρική προσέγγιση, τη γεφύρωση του ψηφιακού χάσματος, την ψηφιακή ενδυνάμωση των χρηστών και τη βιωσιμότητα, ενώ ως λειτουργικές αρχές ορίζει:

- την αρχή «άπαξ» (once-only)
- την αρχή «ψηφιακό εξ ορισμού» (digital by default),
- την αρχή της διαλειτουργικότητας και κυβερνοασφάλειας (interoperability and cybersecurity),
- την αρχή της δυναμικής δικαιοσύνης (dynamic justice),
- την αρχή της βασισμένης σε δεδομένα δικαιοσύνης (data-driven justice) και
- την αρχή του ανοιχτού κώδικα (open source).

Στα πλαίσια των ανωτέρω αρχών, καθορίζονται τέσσερις στρατηγικοί στόχοι, οι οποίοι υποκατηγοριοποιούνται σε επιχειρησιακούς στόχους:

A) Βελτίωση της πρόσβασης στην ψηφιακή δικαιοσύνη: εύκολα προσβάσιμα και λειτουργικά e-justice portal και Eur-lex, European electronic access point και εθνικά access points, chatbots, εκπαίδευση ψηφιακών δεξιοτήτων των

³ Ευρωπαϊκή Ένωση, *Ευρωπαϊκή στρατηγική για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη 2024–2028*, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C 437, 16.1.2025, διαθέσιμο στο: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202500437

δικαστικών λειτουργιών, υπαλλήλων και δικηγόρων, βοήθεια IT για ίση πρόσβαση σε όλους.

Β) Ενίσχυση της ψηφιακής δικαστικής συνεργασίας: υλοποίηση των νομοθεσιών που προβλέπονται στο DIGITALISATION PACKAGE και στον Κανονισμό e-Codex και στη δημιουργία ενός αποκεντρωμένου IT system, διαλειτουργικότητα, προώθηση του EUROPEAN CASE LAW IDENTIFIER (ECLI) and EUROPEAN LAW IDENTIFIER (ELI), τηλεδιασκέψεις και άμεση μετάφραση χρησιμοποιώντας AI, ώστε να επιτυγχάνεται η αμεσότητα στην επικοινωνία, χωρίς κόστος, καθυστερήσεις και άλλες δυσκολίες.

Γ) Καθιστώντας την ψηφιακή δικαιοσύνη πιο αποδοτική: data-orientated justice, με ανοιχτά, ποιοτικά, ασφαλή και διαφανή δεδομένα, με τεχνολογίες που κάνουν πιο αποδοτική τη δικαιοσύνη και απελευθερώνουν χρόνο στους λειτουργούς της για πιο σημαντικά καθήκοντα, όπως η ανωνυμοποίηση και ψευδονυμοποίηση των δικαστικών αποφάσεων, αυτόματη κατανομή υποθέσεων, αυτόματη καταγραφή πρακτικών και αποδείξεων (speech-to-text and text-to-speech), chatbots και ψηφιακά εργαλεία επίλυσης διαφορών, καθώς και ψηφιοποίηση κατά το πλείστον των αυτοπρόσωπων διαδικασιών, ηλεκτρονική υπογραφή και σφραγίδα, αυθεντικοποίηση και συγκατάθεση χρήστη, ηλεκτρονικά παράβολα, εφαρμογές υπολογισμού αποζημιώσεων.

Δ) Προώθηση καινοτόμου ψηφιακής δικαιοσύνης: καινοτόμες τεχνολογίες και ανταλλαγή πληροφοριών και best practices μεταξύ κρατών-μελών για εθνικά ή υπερεθνικά projects, newsletter με τις τρέχουσες πρωτοβουλίες-καινοτομίες και τις τελευταίες εξελίξεις.

Αυτή η προσέγγιση της νέας European e- Justice Strategy 2024-2028 είναι πιο ευέλικτη από την λογική της προηγούμενης και πλέον, αντί να απαριθμεί αναλυτική λίστα με projects και πρωτοβουλίες, επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες δράσεις (Action plans), οι οποίες μπορούν να περιλαμβάνουν διάφορα projects και πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην εκπλήρωση των σκοπών του Στρατηγικού Σχεδιασμού και προτεραιοποιεί τη δυνατότητα να ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, όπως στην εισαγωγή νέων νομοθεσιών, τεχνολογικών καινοτομιών ή απρόβλεπτων εμποδίων. Τέλος, προβλέπεται μηχανισμός παρακολούθησης της εξέλιξής της (follow-up mechanism).

3.3. DIGITAL JUSTICE@2030

Περαιτέρω, στις 20.11.2025 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε τη δέσμη μέτρων για την Ψηφιακή Δικαιοσύνη 2030, «DIGITAL JUSTICE 2030»⁴. Στο προοίμιό της κάνει λόγο για «ψηφιοποίηση εξ ορισμού» όλων των δημοσίων

⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *JUST template – coming soon standard 4*, διαθέσιμο στο: https://commission.europa.eu/document/download/95918716-ce7d-401b-b6d5-e23effae5b36_en

υπηρεσιών της ΕΕ, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται και οι υπηρεσίες δικαιοσύνης. Συνδέει, εξάλλου, την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα της δικαιοσύνης με την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα των κρατών-μελών της ΕΕ. Η δέσμη μέτρων που παρουσιάζει η COMMISSION αναλύεται σε 7 στόχους, τους οποίους συγκεκριμενοποιεί μέσω 14 δράσεων, που επίκεινται να υλοποιηθούν μέχρι το έτος 2030.

1. **Χαρτογράφηση της προόδου στην εθνική ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών.** Ως παράδειγμα αναφέρεται η Εσθονία, όπου όλες οι δημόσιες υπηρεσίες της παρέχονται διαδικτυακά, το δε δικαστικό της σύστημα ερείδεται στον ηλεκτρονικό φάκελο (e-file) και περιλαμβάνει πλήθος ψηφιακών εργαλείων (ηλεκτρονική επικοινωνία μεταξύ των διαδίκων, διαλειτουργικότητα ηλεκτρονικές επιδόσεις, ηλεκτρονική καταγραφή πρακτικών και ηλεκτρονική δημοσίευση απόφασης).

Δράση 1: Η Επιτροπή θα δημιουργήσει ένα ζωντανό αποθετήριο ψηφιακών εργαλείων, ιδίως τεχνητής νοημοσύνης, που χρησιμοποιούνται στη δικαιοσύνη σε όλη την ΕΕ, διαθέσιμο στην Ευρωπαϊκή Πύλη Ηλεκτρονικής Δικαιοσύνης έως το τέλος του 2026.

Δράση 2: Η Επιτροπή θα διευκολύνει την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με ψηφιακά εργαλεία, ιδίως τεχνητής νοημοσύνης, που χρησιμοποιούνται στη δικαιοσύνη.

2. **Δημιουργία εργαλειοθήκης Τεχνολογιών Πληροφορικής για τη δικαιοσύνη.** Η πλειονότητα των κρατών-μελών έχει απλά σχεδιάσει τη χρήση ΑΙ, δεν την έχει υλοποιήσει. Η εργαλειοθήκη θα φιλοξενείται στην Πύλη Διαλειτουργικής Ευρώπης (Interoperable Europe Portal), που δημιουργήθηκε βάσει της Πράξης για τη Διαλειτουργική Ευρώπη, προκειμένου να διευκολύνει την ανταλλαγή εργαλείων, προτύπων δεδομένων και κατευθυντήριων γραμμών.

Δράση 3: Η Επιτροπή θα δημιουργήσει την εργαλειοθήκη ΤΠ έως το τέλος του 2026 και θα προωθήσει τη χρήση της.

3. **Τεχνητή Νοημοσύνη στα συστήματα δικαιοσύνης.** Παράδειγμα αποτελεί το σύστημα OLGA της Γερμανίας, το οποίο αποτελεί έναν έξυπνο ψηφιακό βοηθό, που κατηγοριοποιεί μαζικές δικογραφίες (σχεδιάστηκε αρχικά για να διαχειρίζεται τον τεράστιο όγκο εφέσεων σχετικά με το σκάνδαλο εκπομπών ρύπων των αυτοκινήτων ντίζελ). Δεν αποφασίζει, απλά συλλέγει πληροφορίες από άλλες όμοιες υποθέσεις και βοηθά τους δικαστές στην επεξεργασία μαζικών δικογραφιών, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα και την επιτάχυνση.

Δράση 4: Η Επιτροπή θα εξειδικεύσει τη χρήση συστημάτων ΤΝ υψηλού κινδύνου στη δικαιοσύνη, ιδίως καθορίζοντας σχετικές κατευθυντήριες γραμμές στο πλαίσιο του Κανονισμού για την ΤΝ έως τον Φεβρουάριο του 2026⁵, με τη συμβολή της κοινότητας της δικαιοσύνης.

⁵ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν τήρησε την προθεσμία της 2ας Φεβρουαρίου 2026 για τη δημοσίευση κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης υψηλού κινδύνου στο πλαίσιο του Κανονισμού για την ΤΝ (AI Act). Η Επιτροπή εξακολουθεί να εργάζεται πάνω στις εν λόγω

Δράση 5: Η Επιτροπή θα εντοπίσει, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και άλλους σχετικούς φορείς, τους τομείς στους οποίους η ΕΕ μπορεί να τα υποστηρίξει στην υιοθέτηση της ΤΝ στη δικαιοσύνη, ενδεχομένως με ειδικές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το αν, για ποιο σκοπό και με ποιον τρόπο μπορούν να χρησιμοποιούν εργαλεία ΤΝ.

- 4. Ευρωπαϊκός Χώρος Νομικών Δεδομένων.** Στόχος είναι η παροχή εύκολα προσβάσιμων, επαναχρησιμοποιήσιμων και αναζητήσιμων δεδομένων για τη νομοθεσία και τη νομολογία σε ολόκληρη την ΕΕ. Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Νομικών Δεδομένων δεν παρέχει μόνο δεδομένα για την υποστήριξη των επαγγελματιών της δικαιοσύνης. Θα παρέχει επίσης σταδιακά πρόσβαση σε δικαστικά δεδομένα κατάλληλα για την εκπαίδευση συστημάτων ΤΝ, στηρίζοντας έτσι τις εταιρείες νομικής τεχνολογίας στην ανάπτυξη καινοτόμων εργαλείων ΤΝ προσαρμοσμένων στον τομέα της δικαιοσύνης. Τα κοινά πρότυπα είναι κρίσιμα για τη λειτουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Νομικών Δεδομένων και τη διασφάλιση της διαλειτουργικότητας των νομικών και δικαστικών δεδομένων, ιδίως το European Legislation Identifier (ELI) και το European Case Law Identifier (ECLI).

Δράση 6: Η Επιτροπή και η Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ θα υποστηρίξουν την πλήρη υιοθέτηση των ELI και ECLI. Για το ECLI, στόχος είναι έως το 2030 όλη η νομολογία σε όλα τα κράτη μέλη να διαθέτει ECLI και να είναι εύκολα αναζητήσιμη μέσω της μηχανής αναζήτησης στην Πύλη e-Justice. Πρώτο βήμα είναι η απόδοση ECLI σε όλες τις νέες δικαστικές αποφάσεις. Δεύτερο βήμα είναι η ενσωμάτωση όλης της υφιστάμενης νομολογίας. Για το ELI, στόχος είναι έως το 2030 κάθε νομοθετική πράξη σε όλα τα κράτη μέλη να διαθέτει ELI και να είναι εύκολα αναζητήσιμη.

Δράση 7: Η Επιτροπή και η Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ θα υποστηρίξουν την ανάπτυξη εφαρμογών νομικής τεχνολογίας, συμπεριλαμβανομένων εργαλείων ΤΝ για τη δικαιοσύνη, μέσω της βελτίωσης της διαθεσιμότητας και επαναχρησιμοποίησης νομικών και δικαστικών δεδομένων (όπως νομολογία και νομοθεσία).

- 5. Τηλεδιάσκεψη.** Η Επιτροπή θα αναλύσει διαφορετικές επιλογές για την υπέρβαση των εμποδίων διαλειτουργικότητας. Επιπλέον, θα υποστηρίξει τα κράτη μέλη παρέχοντας ένα σύνολο εθελοντικών κοινών τεχνικών απαιτήσεων για την τηλεδιάσκεψη.

Δράση 8: Η Επιτροπή θα προτείνει εθελοντικές, κοινές τεχνικές απαιτήσεις σε επίπεδο ΕΕ για την τηλεδιάσκεψη έως το τέλος του 2027.

Δράση 9: Στο πλαίσιο της αναθεώρησης της Οδηγίας για την Ευρωπαϊκή Εντολή Έρευνας, η Επιτροπή θα επιδιώξει να καταστήσει δυνατή τη συμμετοχή εξ αποστάσεως υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές ακροάσεις από άλλο κράτος μέλος μέσω τηλεδιάσκεψης, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαίων δικονομικών εγγυήσεων. Θα εξετάσει επίσης την ανάγκη θέσπισης κανόνων για

κατευθυντήριες γραμμές, ενσωματώνοντας τα σχόλια και τις παρατηρήσεις των ενδιαφερόμενων φορέων.

τη διευκόλυνση της εξ αποστάσεως συμμετοχής των θυμάτων εγκλήματος, λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη της αναθεώρησης της Οδηγίας για τα Δικαιώματα των Θυμάτων.

Δράση 10: Η Επιτροπή θα μελετήσει τη σκοπιμότητα και θα αξιολογήσει το κόστος και τα οφέλη διαφορετικών επιλογών για την αντιμετώπιση των ζητημάτων διαλειτουργικότητας στις διασυνοριακές τηλεδιασκέψεις σε δικαστικές διαδικασίες έως το τέλος του 2027.

- 6. Χρηματοδότηση.** Η επένδυση στην ψηφιοποίηση θα συμβάλει επίσης στην αύξηση της παραγωγικότητας. Τελικά, στόχος είναι η ενίσχυση της αποδοτικότητας των εθνικών συστημάτων δικαιοσύνης, γεγονός που θα έχει θετικό αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη. Υπό το πρίσμα αυτών των παραμέτρων, το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να προωθήσει επαρκή χρηματοδότηση για την ανάπτυξη και χρήση της τεχνητής νοημοσύνης στη δικαιοσύνη.

Δράση 11: Η Επιτροπή προτείνει τη συνέχιση της χρηματοδότησης έργων και δράσεων σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών στο πλαίσιο του νέου Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΠΔΠ) μέσω του προτεινόμενου Προγράμματος «Δικαιοσύνη».

Δράση 12: Η Επιτροπή επιδιώκει να υποστηρίξει την ψηφιοποίηση των εθνικών συστημάτων δικαιοσύνης μέσω των προτεινόμενων Εθνικών και Περιφερειακών Σχεδίων Εταιρικής Σχέσης στο επόμενο ΠΔΠ.

- 7. Περαιτέρω ψηφιοποίηση των διασυνοριακών διαδικασιών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις.** Το Ευρωπαϊκό Ηλεκτρονικό Σημείο Πρόσβασης θα τεθεί σε λειτουργία το 2028 και θα μπορούσε να εξελιχθεί σε ενιαίο σημείο πρόσβασης, όπου πολίτες και επιχειρήσεις θα μπορούν να κινήσουν και να συμμετέχουν σε διασυνοριακές αστικές διαδικασίες.

Δράση 13: Η Επιτροπή θα αναλύσει τις επιπτώσεις της πιθανής περαιτέρω ψηφιοποίησης των διασυνοριακών διαδικασιών σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, πέραν του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού Ψηφιοποίησης, έως το τέλος του 2028.

Δράση 14: Η Επιτροπή θα αναπτύξει το Ευρωπαϊκό Ηλεκτρονικό Σημείο Πρόσβασης ώστε να μπορεί στο μέλλον να επεκταθεί σε όλες τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις με διασυνοριακές επιπτώσεις.

Η στρατηγική DigitalJustice@2030 επικεντρώνεται σχεδόν αποκλειστικά σε μη νομοθετικές δράσεις, οι οποίες μπορούν να επιτύχουν μόνο εφόσον υπάρχει διαρκής συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής. Η επιτυχία της στρατηγικής βασίζεται στην εθελοντική, ενεργή και συνεχή συμμετοχή των κρατών μελών.

3.4. European judicial training strategy 2025-2030

Στο πλαίσιο του κατά τα ανωτέρω ψηφιακού μετασχηματισμού της δικαιοσύνης, η ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των επαγγελματιών της δικαιοσύνης είναι ουσιώδης για την αξιοποίηση της ψηφιοποίησης και τη

χρήση προηγμένων τεχνολογιών. Για τον λόγο αυτό, μαζί με το DigitalJustice@2030 υιοθετήθηκε και η νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική Δικαστικής Κατάρτισης (2025-2030) EUROPEAN JUDICIAL TRAINING STRATEGY 2025-2030»⁶, η οποία επικεντρώνεται στην ψηφιοποίηση, δημιουργώντας το απαραίτητο υποστηρικτικό περιβάλλον για να καταστεί αυτή πραγματικότητα. Η δικαστική εκπαίδευση αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο για την οικοδόμηση ενός ισχυρότερου και πιο συνεκτικού ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης, ο οποίος σέβεται το κράτος δικαίου και τα δικαιώματα των πολιτών. Η δικαστική συνεργασία μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνο όταν τα κράτη μέλη θεωρούν ότι οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τις αρμόδιες αρχές άλλων κρατών μελών είναι ισοδύναμες με τις δικές τους. Αυτό προϋποθέτει όχι μόνο εμπιστοσύνη στην επάρκεια των κανόνων των άλλων κρατών μελών, αλλά και εμπιστοσύνη ότι οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται ορθά. Η εν λόγω στρατηγική κατάρτισης απευθύνεται στο δικαστικό σώμα και στο δικαστικό προσωπικό: δικαστές, εισαγγελείς, προσωπικό δικαστηρίων και εισαγγελιών, καθώς και σε άλλους επαγγελματίες που συνδέονται με το σύστημα δικαιοσύνης (νομικούς, δικηγόρους, συμβολαιογράφους, δικαστικούς επιμελητές, διαχειριστές αφερεγγυότητας, διαμεσολαβητές, προσωπικό φυλακών και επιτήρησης, καθώς και δικαστικούς διερμηνείς και μεταφραστές).

Οι σκοποί της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Δικαστικής Κατάρτισης 2025-2030 κατανέμονται στα εξής πεδία:

- **Ψηφιακές δεξιότητες**

Δράση 1: Να καταστεί διαθέσιμη εκπαίδευση σε όλους τους επαγγελματίες της δικαιοσύνης για την ανάπτυξη δεξιοτήτων πληροφορικής και τεχνητής νοημοσύνης, διασφαλίζοντας ότι η εκπαίδευση προσαρμόζεται στους ειδικούς ρόλους και τις αρμοδιότητές τους.

Δράση 2: Να παρέχονται ειδικά και κατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα που θα συνοδεύουν όλες τις νομικές πράξεις της ΕΕ στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας και της αμοιβαίας αναγνώρισης, οι οποίες περιλαμβάνουν ψηφιακή διάσταση. Επιπλέον, να παρέχεται κατάλληλη εκπαίδευση, διαθέσιμη σε κάθε χρήστη, που θα συνοδεύει τα εργαλεία ΤΠ και τις υποδομές που χρησιμοποιούνται από τους επαγγελματίες της δικαιοσύνης.

Δράση 3: Για κάθε νομική πράξη σχετικά με τη δικαστική συνεργασία που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού Ψηφιοποίησης, να παρέχεται εκπαιδευτικό πρόγραμμα — διαθέσιμο σε όλες τις γλώσσες της ΕΕ — για τη χρήση των ψηφιακών εργαλείων που θεσπίζονται από τον εν λόγω Κανονισμό.

⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *JUST template – coming soon standard 5*, διαθέσιμο στο: https://commission.europa.eu/document/download/1248005c-38c5-4f74-9417-997cc6ad34ad_en

Δράση 4: Να καλούνται τα ευρωπαϊκά δίκτυα επαγγελματιών της δικαιοσύνης να εντοπίζουν συστηματικά, να τεκμηριώνουν και να προωθούν επιτυχημένα παραδείγματα και διδάγματα από την εφαρμογή εργαλείων ΤΠ και υποδομών στον τομέα της δικαιοσύνης.

Δράση 5: Να αναπτυχθεί σταδιακά ένα πλαίσιο πιστοποίησης των ψηφιακών δεξιοτήτων των επαγγελματιών της δικαιοσύνης, το οποίο θα αντικατοπτρίζει τις ειδικές ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των διαφορετικών επαγγελματιών.

- **Ουσιαστικό δίκαιο στο πλαίσιο της ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας και εργαλεία διασυννοριακής συνεργασίας**

Δράση 6: Να διασφαλιστεί ότι τα εθνικά προγράμματα αρχικής εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης των επαγγελματιών της δικαιοσύνης καλύπτουν:

- το ουσιαστικό δίκαιο που σχετίζεται με την ψηφιακή οικονομία και κοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων και των επιχειρήσεων στον ψηφιακό χώρο·
- τα μέσα δικαστικής συνεργασίας και αμοιβαίας αναγνώρισης της ΕΕ σε αστικές, εμπορικές και ποινικές υποθέσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στην ψηφιοποίηση.

Δράση 7: Να καλούνται τα ευρωπαϊκά δίκτυα επαγγελματιών της δικαιοσύνης να εντοπίζουν, να τεκμηριώνουν και να προωθούν σε τακτική βάση την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών που προκύπτουν από την εν λόγω εκπαίδευση.

- **Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση**

Δράση 8: Να παρέχεται σε όλους τους επαγγελματίες της δικαιοσύνης ειδική εκπαίδευση σχετικά με τη σημασία, τη χρησιμότητα και τις επιπτώσεις της ψηφιοποίησης — ιδίως σε σχέση με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης — στους ρόλους και τις αρμοδιότητές τους.

Δράση 9: Να εκπαιδεύονται οι ηγεσίες και τα διοικητικά στελέχη στον τομέα της δικαιοσύνης ώστε να προωθούν ενεργά την ψηφιακή μετάβαση και να σχεδιάζουν συμπεριληπτικές διαδικασίες μετασχηματισμού.

Δράση 10: Να ενσωματώνεται σε κάθε πρόγραμμα δικαστικής εκπαίδευσης ενότητα σχετικά με συναφή ζητήματα ψηφιοποίησης.

Δράση 11: Να διευκολύνεται η διασυννοριακή επαγγελματική ανταλλαγή, με στόχο την ενίσχυση της ψηφιακής ευαισθητοποίησης.

- **Άλλοι στόχοι εκπαίδευσης**
 - **Θεμελιώδη δικαιώματα και κράτος δικαίου**
 - **Επανάληψη εκπαίδευσης σε θεματικές ενωσιακού δικαίου και νομολογίας**
 - **Διεύρυνση**

Δράση 12: Προώθηση των εθνικών αρχικών προγραμμάτων εκπαίδευσης και της συνεχιζόμενης επιμόρφωσης για δικαστικούς επαγγελματίες ώστε να καλύπτονται:

- ✓ Το κεκτημένο της ΕΕ σχετικά με το κράτος δικαίου·
- ✓ Το κεκτημένο της ΕΕ σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα και την αρχή της μη διάκρισης, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, των δικονομικών εγγυήσεων και των υπάρχουσών ενδίκων βοηθημάτων αποκατάστασης.

Δράση 13: Να διασφαλιστεί ότι τα εθνικά προγράμματα αρχικής εκπαίδευσης και συνεχιζόμενης κατάρτισης για τους επαγγελματίες της δικαιοσύνης καλύπτουν:

- ✓ την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ στην καθημερινή πρακτική·
- ✓ τη νέα και αναθεωρημένη νομοθεσία της ΕΕ και τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)·
- ✓ τη διασυνοριακή δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών οργανισμών και υπηρεσιών της ΕΕ που έχουν εντολή να υποστηρίζουν τη δικαστική συνεργασία·
- ✓ το κεκτημένο της ΕΕ στους τομείς των δικαιωμάτων και των δικονομικών εγγυήσεων για υπόπτους, κατηγορούμενους και καταζητούμενα πρόσωπα, καθώς και για τα θύματα εγκλήματος·
- ✓ το κεκτημένο της ενιαίας αγοράς της ΕΕ, ιδίως στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας.

Δράση 14: Να διασφαλιστεί ότι η δικαστική εκπαίδευση στις υποψήφιες και δυνητικά υποψήφιες χώρες καλύπτει:

- το κεκτημένο της ΕΕ, με έμφαση στο κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα·
- τη «δικαστική τέχνη» (judgecraft)⁷.

Ευρωπαϊκοί φορείς εκπαίδευσης, όπως η Ακαδημία Ευρωπαϊκού Δικαίου, το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, καθώς και το EJTN, το European Lawyers Foundation (ELF) και άλλοι οργανισμοί και δικαιούχοι χρηματοδότησης της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, θα πρέπει να οργανώνουν διασυνοριακή εκπαίδευση με στόχο την καλλιέργεια μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής προοπτικής στους συμμετέχοντες και τη διευκόλυνση της διασυνοριακής συνεργασίας, της επαγγελματικής ανταλλαγής και της δικτύωσης μεταξύ των επαγγελματιών της δικαιοσύνης.

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικής Εκπαίδευσης (EJTN) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως πλατφόρμα συντονισμού της εθνικής και διασυνοριακής εκπαίδευσης για το δικαστικό σώμα και το δικαστικό προσωπικό. Το EJTN βρίσκεται σε ιδιαίτερα κατάλληλη θέση ώστε να ενισχύσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη, να προωθήσει μια κοινή ευρωπαϊκή δικαστική κουλτούρα και να

⁷ Αφορά το σύνολο των δεξιοτήτων και στάσεων που χαρακτηρίζουν έναν επαγγελματία της δικαιοσύνης.

διασφαλίσει τη συνεπή εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ μεταξύ του δικαστικού σώματος και του δικαστικού προσωπικού σε όλα τα κράτη μέλη.

Αυτό μπορεί να συμπληρωθεί και να ενισχυθεί περαιτέρω από φορείς εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο.

- **Αξιοποίηση της χρηματοδότησης.** Ο συντονισμός της εθνικής και ενωσιακής χρηματοδότησης μπορεί να δημιουργήσει συνέργειες που θα συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για την ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης, καθιστώντας παράλληλα τις εκπαιδευτικές προσπάθειες πιο βιώσιμες και ενισχύοντας την καινοτομία και τις ικανότητες. Υπάρχει επίσης ένας αριθμός επαγγελματικών δικτύων σε επίπεδο ΕΕ που μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στη διασφάλιση δομημένης και αποτελεσματικής επικοινωνίας μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των εθνικών φορέων της δικαιοσύνης και των παρόχων εκπαίδευσης. Σε αυτά περιλαμβάνονται το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικών Συμβουλίων, το Δίκτυο Προέδρων των Ανώτατων Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ένωση των Συμβουλίων της Επικρατείας και των Ανώτατων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Δίκτυο Εισαγγελέων ή αντίστοιχων θεσμών στα Ανώτατα Δικαστήρια, το CCBE, η Ευρωπαϊκή Ένωση Ποινικού Δικαίου (European Criminal Bar Association), το Συμβούλιο των Συμβολαιογραφικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση Rechtspfleger, η Ευρωπαϊκή Ένωση Δικαστικών Επιμελητών, το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Δικαστικών Επιμελητών, η Ευρωπαϊκή Οργάνωση Φυλακών και Σωφρονιστικών Υπηρεσιών, η Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκής Επιτήρησης (Probation), καθώς και ενώσεις επαγγελματιών της δικαιοσύνης.

Δράση 15: Να διασφαλιστεί ότι η χρηματοδότηση της ΕΕ χρησιμοποιείται από τα ευρωπαϊκά δίκτυα παρόχων εκπαίδευσης για τον συντονισμό των προσπαθειών των μελών τους και την επίτευξη συνεργειών μεταξύ ενωσιακά και εθνικά χρηματοδοτούμενης εκπαίδευσης, με στόχο τη δημιουργία υποστηρικτικού περιβάλλοντος για την ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης.

- **Υποστήριξη από την Επιτροπή**
Η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα Εκπαίδευσης (European Training Platform – ETP) της Επιτροπής θα επεκταθεί περαιτέρω, ώστε να προσφέρει μία ολοκληρωμένη «εργαλειοθήκη» δικαστικής εκπαίδευσης με συμπληρωματικό υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικό υλικό από διάφορες πηγές χρηματοδότησης, το οποίο θα είναι ευρέως διαθέσιμο, συντονισμένο και προβεβλημένο. Ο Πίνακας Ελέγχου Δικαστικής Κατάρτισης στην ETP (Judicial Training Dashboard) θα συμβάλει στη συστηματική παρακολούθηση του αντίκτυπου της παρούσας Στρατηγικής Δικαστικής Κατάρτισης, καθώς και ένα φόρουμ δικαστικής κατάρτισης που θα συγκεντρώνει ένα ευρύ φάσμα εμπλεκόμενων φορέων. Τέλος, η τεχνητή νοημοσύνη θα μπορούσε να ενσωματωθεί αποτελεσματικά στην ίδια τη δικαστική εκπαίδευση, επί παραδείγματι με τη δημιουργία

διαδραστικών προσομοιώσεων πραγματικών συνθηκών ή με τη χρήση εικονικής πραγματικότητας.

4. Εθνική έννομη τάξη

4.1. Βίβλος ψηφιακού μετασχηματισμού 2026-2030

Και προχωρώντας σε εθνικό επίπεδο, έχει εκδοθεί η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2026-2030⁸ στην οποία βασικοί στόχοι του τομέα της Δικαιοσύνης αποτελούν:

- Η επιτάχυνση της απονομής της Δικαιοσύνης
- Η ενίσχυση της συνεργασίας και η προώθηση των διαδικασιών της Δικαιοσύνης και
- Ο ψηφιακός μετασχηματισμός της Δικαιοσύνης

Και στο Β' μέρος ως επικείμενες δράσεις αναφέρονται οι εξής:

- Αλληλεπιδραστικές ψηφιακές υπηρεσίες διαχείρισης πόρων, δομών και δεδομένων προδικασίας- on line ενημέρωση φορέων, δικηγόρων, πολιτών.
- Αναβάθμιση Gov.gr για την αποζημίωση των δικηγόρων για νομική βοήθεια σε αστικές, ποινικές & διοικητικές υποθέσεις.
- Αναβάθμιση πληροφοριακών συστημάτων Πιστοποιημένων Κέντρων Διαμεσολάβησης.
- Ανάπτυξη και πιλοτική λειτουργία Πληροφοριακού Συστήματος για την υποστήριξη Ιατροδικαστικών Υπηρεσιών.
- Ανάπτυξη συστήματος συλλογής και επεξεργασίας στατιστικών δεδομένων της Δικαιοσύνης.
- Δημιουργία εθνικών ηλεκτρονικών καταλόγων πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης.
- Υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης σε δικαστήρια και σωφρονιστικά καταστήματα.
- Ανασχεδιασμός πλατφόρμας ηλεκτρονικών πλειστηριασμών και του διαμοιρασμού πληροφοριών.
- Αναβάθμιση και επέκταση υποδομών ΤΠΕ του τομέα Δικαιοσύνης.
- Ανάπτυξη & αναβάθμιση δικτυακών υποδομών, διαδικτυακών εφαρμογών & υπηρεσιών ασφάλειας πληροφοριακών συστημάτων της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης.
- Ηλεκτρονική επίδοση και κοινοποίηση εγγράφων Ποινικής Δικαιοσύνης.
- Ηλεκτρονική Ταυτότητα Κτιρίων.

⁸ Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, *Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2026–2030*, διαθέσιμο στο: https://vivlos.dev.grnet.gr/website/static/website/assets/uploads/vivlos_psifiakou_metasximatis_mou_dec2025_2026-2030.pdf

- Συντήρηση του Εθνικού Ποινικού Μητρώου & του ΟΠΣ Διαχείρισης Δικαστικών Υποθέσεων Πολιτικής και Ποινικής Διαδικασίας.
- Υπηρεσία υποστήριξης γραφείου συλλογής και επεξεργασίας δικαστικών στατιστικών στοιχείων.

5. Συμπέρασμα

Εν κατακλείδι, η πορεία προς την ψηφιοποίησή μας ως πολίτες και ως λειτουργοί της Δικαιοσύνης έχει ήδη ξεκινήσει και ούτε μπορεί ούτε πρέπει να ανακοπεί. Οι εξελίξεις τρέχουν.

Από ό,τι διαφαίνεται, τελικά μάλλον προχωράμε προς μία υποβοήθηση του δικαστικού έργου και της διαχείρισης της πληροφορίας, η οποία φαίνεται να γίνεται οργανωμένα, κεντρικά, δομημένα και προσεκτικά, με εισαγωγή εργαλείων ΤΝ στο σύστημά μας.

Επομένως, είτε - εφόσον γίνουν όλα όπως διακηρύσσονται - να περάσουμε στην επόμενη εποχή, όσον αφορά στο νομικό-δικαστικό επάγγελμα, καθόσον η διαχείριση της πολυνομίας και της εναρμόνισής της εντός των 3 εννόμων τάξεων στις οποίες κινούμαστε (εθνική, ευρωπαϊκή και ενωσιακή), του όγκου και της ταχύτητας στην εξέλιξη της νομολογίας και του φόρτου των δικαστικών υποθέσεων έχει φτάσει στο μη παρέκει και εν τέλει έχει μπλοκάρει το σύστημα, με τα γνωστά αποτελέσματα υπέρβασης της εύλογης διάρκειας της δίκης, που αυτή με τη σειρά της γεννά κι άλλες διαφορές (ειδικά ένδικα βοηθήματα για δίκαιη ικανοποίηση, προσφυγές στο Στρασβούργο, μετά αιτήσεις επανάληψης της διαδικασίας κ.ο.κ.) και μπαίνουμε σε ένα φαύλο κύκλο· οπότε χρειαζόμαστε άμεσα, βοηθητικά, γρήγορα, αλλά κυρίως αξιόπιστα εργαλεία, για να επιτελέσουμε το λειτούργημά μας σεβόμενοι τα ατομικά-πολιτικά δικαιώματα και τις ελευθερίες του ανθρώπου.